

No Landscapes

Luna Maurer
Skycatcher (27-07-2008)

vo

Melvin Crone

No Landscapes is een kunsteducatief project om studenten van de Academie voor Beeldende Vorming te Amsterdam en docenten vanaf het primair onderwijs tot en met het hoger beroepsonderwijs te helpen bij de beschouwing van hedendaagse kunst en de overdracht ervan. Dit artikel doet verslag van het doel, opzet en ervaringen tot nu toe. Er zal in het bijzonder worden ingegaan op de gebeurtenissen tijdens een les kunstbeschouwing aan leerlingen 4-HAVO met een met een autisme spectrum stoornis.

Het bespreken van hedendaagse kunst is geen eenvoudige opgave. Wat moet je overdragen als er weinig bekend is? En hoe moet je het aanpakken? De veelvormigheid van hedendaagse kunst is enorm, de achtergronden zeer divers. Bovendien zijn de leermiddelen lang niet altijd een adequate hulp. Deze problematiek is de reden geweest om in het kader van een Artist In Residence-programma (AIR) van het lectoraat Kunstpraktijk en Artistieke Ontwikkeling van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten het project *No Landscapes* te initiëren. Het doel is tweeledig. Ten eerste om de studenten van de Academie voor Beeldende Vorming te Amsterdam te leren hedendaagse kunst op een activerende en toegankelijke wijze te bespreken. Ten tweede zal er een boek worden gepubliceerd dat ondersteuning biedt in het beschouwen van kunst voor studenten en docenten van zowel hoger kunstonderwijs als basis- en middelbaar onderwijs.

Project

Terry Barrett, professor *Art Education* aan de *Ohio State University*, is ook kunstenaar en recensent en heeft vele publicaties op zijn naam staan. Hij is gevraagd als *Artist Art Critic in Residence* om het project inhoudelijk vorm te geven. Hij heeft dat gedaan door hedendaags werk van Jeroen Koosjijmans, Luna Maurer en Robert Wevers - elk met een heel verschillende thematiek, werkproces en media - onder leiding van BVO-studenten te laten interpreteren door heel verschillende groepen. Diversiteit van de verschillende groepen en kunstwerken was belangrijk om de kans op uiteenlopende interpretaties zo groot mogelijk te maken. Leerlingen van basisscholen, van onder- en bovenbouw van HAVO en VWO, leerlingen met een autisme spectrum stoornis in het voorgezet speciaal onderwijs en bewoners van verschillende geriatrische zorgcentra zoals Korsakov-patiënten hebben geparticipeerd.

Interpretatie

Barrett heeft studenten van de Academie voor Beeldende Vorming gecoacht om deze lessen te kunnen geven. Tijdens de gesprekken met de uiteenlopende groepen worden telkens dezelfde vragen gesteld: Wat zie je? Wat betekent het? En hoe weet je dat? Barrett stelt deze vragen om het persoonlijk referentiekader als interpretatiekader van het werk optimaal te benutten. De interpretatie door de beschouwer van het werk staat centraal. Het interpretatieproces geeft aan welke betekenis de beschouwer het werk geeft en op welke manier hij het werk begrijpt. De interpretatie maakt het werk dus betekenisvoller en de begripsvorming van de beschouwer transparant. Door de werken in groepjes te bespreken wisselen de participanten interpretaties uit. De interpretaties worden aan elkaar getoetst en gedifferentieerd. Het is de bedoeling dat de groep een kleine gemeenschap vormt, een netwerk waarbinnen de leden elkaar stimuleren betekenissen te construeren op basis van elkaars inzichten in relatie tot het kunstwerk.

Waarheid van de interpretatie

Maar wat als de interpretaties helemaal niet waar zijn? Als de kunstenaar noch gezaghebbende professionals hele andere betekenissen aan dezelfde werken hechten? Barrett is in eerste instantie geïnteresseerd in wat waardevol is in de ogen de beschouwer. De waarheid kan er deel van uitmaken, maar dat hoeft niet. Bovendien moet de waarheid over hedendaagse kunst, tot zover zij bestaat, in het discours nog vastgesteld worden. Het discours bestaat immers bij de gratie van het ontbreken van een breed gedragen eensluidendheid. De interpretaties van gezaghebbende recensenten, kunstenaars, museumdirecteuren zijn binnen dit project interessant als voedingsbodemp om tot nieuwe interpretaties te komen of de oude bij te stellen. Zij vormen één van de contexten waarmee het te bespreken werk in verband kan worden gebracht. Juist door het interpretatieproces van de leerlingen centraal te stellen, de persoonlijke referentiekaders als belangrijk interpretatiekader oprecht serieus te nemen, kan er door de groep een waarheid worden geconstrueerd. Deze methode vertoont veel grotere overeenkomst met het discours over hedendaagse kunst. Het is bovendien stimulerend voor zowel de leerling als de docent. Voor de leerling omdat hij als een belangrijke bron serieus genomen wordt, voor de docent omdat hij op voorhand niet weet hoe verschillende groepen hetzelfde werk interpreteren.

Weerkaarten

Een school voor leerlingen met een autisme spectrum stoornis participeert met hun 4-HAVO-groep binnen het project. Het is geen gemakkelijke groep. Enkele leerlingen hebben naast de autisme spectrum stoornis ook nog ADHD. Bovendien hebben sommige leerlingen problemen in de thuissituatie. De leerlingen worden op school niet alleen geholpen met de leerstof, maar ook in het leren omgaan met hun gedragsproblemen en met elkaar. Barrett heeft deze 4-HAVO-groep les gegeven. Ondanks het feit dat Barrett voor hen een vreemde en tamelijk onverwachte verschijning voor de klas was, verliep de les heel soepel. Tijdens de bespreking van het werk *Skycatcher* van Luna Maurer kwam de fascinatie van een leerling voor weerkaarten boven het centrum van Amsterdam aan de oppervlakte. De leerling bleek ze van de laatste jaren allemaal te hebben

Terry Barrett
Foto: Thomas Lenden

bestudeerd! In plaats van een boel nutteloze kennis bleek het nu juist zeer waardevol te zijn. Hij wist precies wanneer er een hogedrukgebied boven het centrum van Amsterdam had gelegen. Hij zag dat bevestigd in de gedateerde foto's van *Skycatcher*. Het bleek een ingang te zijn voor de jongen om het werk betekenis te geven. Het stimuleerde de anderen na te denken over belangrijke dagen uit hun leven en of ze zich herinnerden wat voor weer het op dat moment was.

Goede les

Aan het einde van zijn les vroeg hij ze of ze de afgelopen 30 minuten hadden ervaren als een les. 'Nee,' was het verrassende antwoord. Barrett vroeg ze het te onderbouwen. De leerlingen zeiden zelf veel langer aan het woord te zijn geweest dan de docent. In een echte les is dat juist andersom. Maar hadden de leerlingen wat geleerd? Zeker wel, maar dan van elkaar. Wat hadden de leerlingen dan van elkaar geleerd? Ze hadden geleerd dat er zoveel te zien was. Het half uur was omgevlogen, en dat met slechts één kunstwerk. Ze hadden zichzelf verrast door er veel over te kunnen vertellen zonder dat ze het ooit eerder hadden gezien. Ze gaven zelf aan dat iedereen verschillend naar het kunstwerk keek. Barrett vroeg of de genoemde punten een belangrijke les kon zijn. De leerlingen bevestigden dat. Bij nader inzien was het wel een les geweest, maar dan een heel andere dan ze gewend waren. Vervolgens vroeg hij ze welke rol hij volgens hen had gehad bij de beschouwing van het werk. Ze zeiden dat hij ze de juiste vragen had gesteld om goed te kijken en erover na te denken.

Boek

Van alle lessen die tijdens het project werden gegeven zijn de uitspraken van de participanten genotuleerd. Barrett zal ze redigeren voor het boek dat als leermiddel moet dienen voor docenten bij de beschouwing van hedendaagse kunst. In het boek zullen ook recensies van professionele recensenten worden opgenomen, interviews met de kunstenaars en de reflecties van de begeleiders van het project. In het voorjaar 2010 zal het boek uitkomen. Mocht u geïnteresseerd zijn, dan kunt u mailen naar info@bvo.abk.nl. U wordt dan via de mail op de hoogte gehouden waar u het tegen welke prijs kunt bestellen.